

tors de camp on el cereal «pousse plus dru»: *es blat fa verals*.

La indicació de Rokseth no manca d'interès, en un doble sentit: el mot va ser portat a Mallorca pels repobladors catalans quan encara es distingia *v* de *b* a la major part del Princ., i allà es pronuncia *varal* amb *v*, segons la notació fonètica de Rokseth; i d'altra banda allí el sentit ampli de 'rodalia, rodal' ha sobreviscut en una reduïda zona molt conservadora, si bé migrat fins a aplicar-lo només a rodals dels camps de blat. Això no és original ni diferent: de Riner de Solsonès tinc nota: «L'Aubèsà és el nom d'un *beral* de camps que ---» (1964).

L'enginyós amic Moll s'ho arregla per allegar un testimoni «de major excepció»: Columella deia ja *terra varia*... *Varius* en llatí clàssic s'aplica ja a tota mena de coses de color o pell diferent, sobretot color (d'on *variegatus*, cat. *virolat*, raïm que *verola* etc.). Els tècnics llatins d'agricultura, Cató i Columella, naturalment també ho diuen de terres «qui après une longue sècheresse et quelques pluies sont humides à la surface et sèches à l'intérieur». Què té a veure això amb un *veral*... Què amb rodals de blat o de qualsevol cosa. La idea de *varius*, la tenim pel costat del color en tots els clàssics: *columnae variae* en Horaci 'columnes clapejades de vària color', *flores variae* en Tibul, *uvae variae* en Catul, *caelum varium* el puntejat d'estrelles en Ovidi, *homo varius* el leprós en Cels i escriptors medicals. Que també es pogué dir de la terra no necessitàvem Columella per entendre-ho, ni el dir això del mineral tollès té gaire relació amb la forma de granar de les collites.

Ja en els meus dicc. etimològics castellans anuncio i remeto a l'article del present dicc. català, per a l'etimologia de *veral*, qualificant-la d'«asunto que sigue sin investigar», i em planyo una mica dels autors de l'*AlcM*: «Sin atender a lo dicho en mi artículo mismo [mots ja citats i «*vereda* como nombre de un tipo de camino es palabra --- no catalana, contra lo que se ha venido diciendo»] me atribuyen la afirmación de que *veral* viene del castellanismo *vereda*, con el objeto de negar (sin citarme esta vez) las razones que di para ponerlo en duda, y para insinuar otra pista. --- No es digno de aprobación el callar las palabras de un autor, sólo para negar una adición menor, sacándola de su contexto. Era evidente que al sugerir la otra posibilidad no hablaba yo del castellanismo *vereda* sino de su étimo prerromano».

«Que 'no es absurda' la etimología propuesta para *veral* en el diccionario *AlcM* lo acepto, pero sí es algo ingenuo erigir en etimológica una ac. sólo conocida en la terminología agrícola de algún pueblo del centro de Mallorca, sin doc. y ajena al resto de la isla y de todo el dominio continental; caen en el mismo error que reprochan a Fabra: de una frase local (barcelonesa en el caso de Fabra, manacorina en el suyo) "deducen" una ac., cuando lo único comprobado por el uso general de la lengua es que *veral* significa 'zona, franja de terreno' o 'partida de un término municipal'».

¿Queda, doncs, eliminada tota possibilitat que *veral*

sigui, en un nivell cronològic o altre, un derivat de *VARIUS* o de la seva prolongació catalana? No vaig fins a dir tant. Ja suposo en què es fixa Moll: les *vaires* submarines de les costes de Mall., la «sutzura» blanquinosa o cascàries d'argila que es treuen els menorquins de la vora dels vestits: ja hem admès (p. 43) la versemblança de la seva explicació a base de *VARIUS*, advertint però que hauria de ser mossarabisme, i que si així havia de venir d'abans de la Conquesta, hi havia raons per preferir-hi l'àr. *baiða* 'blanca' puix que es tracta d'un color més clar o blanc, segons la major part dels testimonis.

Segui com vulgui l'atribució de *veral* a la família de *VARIUS*, resta possible, per camins indirectes i vies ignorades complicades que resten per investigar. El suggerit en *AlcM* manca de base. D'altres no ho sé, però són possibilitats vagues. I és molt més versemblant que un mot tan «autèntic», segons llurs paraules, tan aferrat al terreny, afegim ací, tant de l'agre de la vella terra lacetana, indigeta, ceretana i andosina, tingui una àrrel, en el fons, pre-romana.

Veral no tindrà, per les raons indicades, el caràcter d'un derivat de *vereda* 'camí'. Però aquest és un mot d'origen cèltic, encara que adoptat ulteriorment pel llatí. Que els diccs., com Belv. i Lab., no ens donen garantia de la seva catalanitat és cert; i sóc jo que ho vaig indicar amb l'aprovació d'*AlcM* (d'assentiment tàcit). Però aquí queda un ample marge per relligar mots d'antiguitat gran i de provat caràcter geogràfic un i altre.

Ací mateix ens toca aclarir que a Val., *vereda* està amplament comprovat en la terminologia pastoral, tradicional, potser foral. Això ja comença a l'altura de CastPna.; no és probable, doncs, que Labèrnia, com a home del Maestr., tragués solament de diccs. les diverses accs. que en dóna. A Onda distingeixen entre *canyada* que ha de tenir d'ample «90 vares castellanés» (uns 75 metres), *cordell*, de 45, i *verèda*, de 25; aquella s'ha d'estendre «a tres províncies, el *cordell* a tres termes mun., la *vereda* a dos». A Sumacàrcer digueren que la *verèda* és molt ample, 90 bracs (allí, dues, una cap a Val., l'altra per la carena a Tous), mentre que *asagaór* només és un camí del bestiar cap a una abeurada.

Altres precisions: a Benimodo el «Camí (de) Xàtiva» «és *berèda*»; i del mateix camí, a l'Alqueria de la Comtessa digueren que «era *verèda* i pujava per les partides del *Camí Real* i *Rabat*. Altres mencions a Puçol, Benissanó, Sollana, Catarroja, Torrent, Alginet, Beneixama, Onil, la Romana. És antiga herència això? No deu ser catalana; però, mossàrab? ¿Intrusió de la «Mèsta» castellana?

No hi ha res decisiu. Per a tal cosa podria ser indicatiu algun detall de pronúncia: *b-* per *v-*? Realment la inicial coincideix bastant amb la isoglossa entre apitxat i valencià de la *b-*, car amb *v-* vaig sentir-ho a Onda, Sumacàrcer, l'Alqueria, Beneixama, Onil i pobles de l'extrem S. (1961-63). A Alginet *brèda* amb *b-* i síncope; a Alberic vacillaren: «el camí de la Casa Badia mor a la *verèda*, que es dividix en dos branques